

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

L. I.

V Četertik 4. Prosenca.

1849.

Marija, zgodnja Danica.

Marija, o zgodnja Danica!
Prisveti, vsih milost Kraljica!
Nam Jezusa, milosti Solnce znanuj:
Nam grešnim, v tannicah hudobe,
Prižgi luč nebeške svetlobe,
Luč vere katolške nad nami razsuj.

Vihar po valovih nas meče,
Z oblakov nam strele blisíce
Razbiti čolnič, nas končati preté;
De b' skoraj nam ti zasvetila!
Prikaži obupnim se, mila!
Nam z upanjem svetim umiri srcé.

Tak blizo se Solncea sprehajaš,
Se v morji radosti napajaš,
Ter v ognji Njegove ljubezni goriš;
Ti merzle nam serca ogrevaj,
In prošno na prošno privedaj,
De dar nam goreče ljubezni dobiš.

Nas grehi, krivice težijo,
Pravične nam kazni pretijo,
In cerkve katolške je žalostin stan;
Dobrotljiva Mati se skazi,
Serd Večniga ti potolaži,
De milost in spravo doseže kristjan.

Potočnik.

Zgodnja Danica.

„Luč naša, ta vse bode razjasnila!“
To vpijejo neverni modrijani;
Po njih pa vsi le v noč bi bili djani,
Ne manjši, kakor je v Egiptu bila.

Nespametni tajé, od kod svetila
Je prava luč v temi sveta neznani;
Katolška cerkev le resnico hrani,
Je ona jo od Kristusa dobila.

Popolni dan pa vonder gor le sije,
Kjer Bog se v vsi svetlobi nam odkrije,
„Tu ko v megli spoznam“, apostelj pravi.

Luč cerkve je ko tega dne danica,
Na večni dan pripravlja nje resnica:
In to v razgled Danica zgodnja stavi. H.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za prvo nedeljo po razglašenju Gospodovim. (Luk. 2, 42—52.)

Judje so imeli en sam tempel v Jeruzalemu, in vsim možkim je bilo v postavi zapovedano o veliki noči, kjer so spomin rešenja iz egiptovske sužnosti obhajali, v Jeruzalem priti in praznik po postavi praznovati. Lahko si mislimo, de se je v tem prazniku ljudi vse terlo po Jeruzalemu. — Tudi sveta družina Jezus, Marija in sveti Jožef so hodili po postavi na ta praznik. Tisto leto pa, ko je

bil Jezus dvanajst let star, se je po popisvanji svetiga evangelija kaj posebniga z njim zgodilo, kar je gotovo v svetim pismu zato zapisano, de bi nad Marijo in svetim Jožefam keršanski starši, nad Jezusam pa keršanski otroci lep in svet zgled imeli.

Prigodilo se je namreč, de, ko so bili dnevi praznika dokončani, in so se na dom vernili, je Jezus v Jeruzalemu ostal, in njegovi starši ga niso pogrešili. — De sta Jožef in Marija Jezusa zgubila, nista bila ona kriva, temuč volja božja je bilo to. Jezus je bil svojimu nebeškemu Očetu bolj pokorin, kakor svojim človeškim staršem, zato je brez njih vednosti v Jeruzalemu ostal. Dan hoda sta prešla Jožef in Marija, in še le zvečer, ko se v prenočitveni snideta, spoznata, de Jezusa ni pri njima. O kako sta se ustrašila oba te nesreče! Neizrečena žalost jima je opadla srece. Vedila sta, de je Jezus Sin božji, večna modrost sam, in de ne potrebuje njih varstva; toraj, kakor uči s. Alfonz Liguori, sta se le zato tako hudo ustrašila, ker sta mislila, de sta morebiti Jezusa kje razžalila, in de nista več vredna ga pri sebi imeti. Z bolečim srcem sta ga iskala še tisti večer pri znanih in sorodnikih, pa ga nista našla. Celo noč sta prečula v solzah in molitvi, v žalosti in zdihovanji, in preden se je dan napočil, sta se podala na pot v Jeruzalem nazaj. Še le tretji dan sta ga najdla v tempelnu med učeniki, ktere je poslušal in popraševal. „Ker sta ga bila zagledala, sta se začudila,“ pravi sveti evangeli, „in njegova Mati mu je rekla: Sin, zakaj si nama to sturil? Lej, tvoj oče in jest sva te z žalostjo iskala.“

Kako lep zgled sta tukej Marija in Jožef za keršanske starše! Jožef in Marija sta se ustrašila, ko sta Jezusa pogrešila, desiravno sta dobro vedila, de on, večni Sin božji, zgol svetost in modrost, ne more nikjer v slabe družine, v nevarnost svoje nedolžnosti priti; ustrašila sta se, in žalostna sta bila nar bolj zavoljo tega, ker sta mislila, de morebiti njegove družine nista več vredna, in de brez njega nimata nobene sreče, nobeniga veselja več. — Vse drugači je to pri keršanskih starših, njih dolžnost je za svoje otroke skerbeti, jih nevarnost, nesreče in zapeljevanja obvarovati. Pa kako ravnajo velikokrat starši? Ali se jim ne zgube tudi kdaj njih otroci? O pač velikokrat se jim zgube v nevarne in hudobne družine, pa velikokrat se najdejo tudi taki starši, kterim je malo mar, kje njih otroci hodijo. Resnica žalostna je, de je nar več mladih ljudi zapeljanih in pohujšanih zavoljo zanikernosti njih staršev.

Marija in Jožef sta Jezusa najdla v tempelnu vsred učenikov. Kako lep zgled za mlade keršanske ljudi! „Ali nista vedila“, je rekel Jezus svoji

Materi, „de moram v tem biti, kar je mojiga Očeta?“ Poglejte, keršanski otroci, kje morate tudi vi nar rajši biti; v cerkvi pri duhovnih učenikih, ali pa pri dobrih ljudeh, kjer kaj lepiga vidite ali slišite, de bote Jezusu vedno bolj podobni in dopadljivi, de bote svojimu nebeškemu Očetu veselje delali. Pa kaj, ko jih je le veliko otrok, kteri Bogu in svojim staršem le žalost napravljajo. „Serčna žalost“, pravi neki duhovin učenik, ki jo je Jezus svojim staršem napravil, je prišla od tod, ker je Boga bolj ljubil, kakor svoje starše; serčna žalost pa, ktero naši otroci staršem delajo, pride od tod, ker ne ljubijo ne Boga, ne svojih staršev. — Jezus je šel zdaj s svojo Materjo in s svetim Jožefam domu v Nacaret, in jim je bil pokorin. Kolika ponižnost, in kolika pokoršina! Večni Sin nebeškiga Očeta je svojim človeškim staršem pokorin! „Kdo je bil pokorin, in komu?“ pravi sveti Bernard. „On je bil Sin božji, stvarnik nebes in zemlje! Sramuj se, prevzetni prah! Bog se ponižuje, in ti se poviksuješ“. Prav ljubeznivo in priprosto popisuje sveti Vincenc Fereri Jezusovo pokoršino, ter pravi: „Sveta Devica vzame zjutraj verč, de bi vode prinesla, Jožef se ji približa in hoče verč vzeti, na to pa priteče dete Jezus, vzame verč, in pravi: Jest bom šel. O Gospod, zakaj opravljaš tako nizko delo? Zato, de, ko bodo kdaj mladi kristjanje slišali, kako sim svojim staršem postregel, bodo tudi oni pripravljeni svojim staršem pomagati, in se tudi nar manjšiga dela ne sramovati“. — Glejte keršanski otroci pokoršino Jezusovo do svojih staršev, ktero jim je do svojiga tridesetiga leta skazoval, in učite se svojim staršem lepo pokoršino skazovati.

Vsak kristjan sploh naj si pa iz te prigodbe lep nauk in zgled vzame, kako naj si zvesto prizadeva Jezusa iskati, če ga je z greham kdaj zgubil. Nobena zguba ni tako velika, kakor svojiga Gospoda in Boga zgubiti. Po opominvanji nekiga cerkveniga učenika, mora duša, ktera je skoz greh Boga zgubila, iskati „pervič z žalostjo in s solzami spokorjeniga srece; drugič z veliko skerbjo in s prizadevanjem, in scer kakor Marija, v tempelnu, to je v molitvi, v premišljevanji nebeških reči, v branji svetih bukev; tretjič med učeniki, to je pri bogaboječih pobožnih in v duhovnih rečeh učenih možeh, pri kterih se učenost svete vere in zveličanja, in prava bogaboječnost in pobožnost najde“.

Potočnik.

Lepo djanje ino nehanje sedajujiga papeža Pija IX.

V konec pretečeniga stoletja, ko je jesensko sonce še gorko sijalo, je šla prežlahtna rodovina

papeževe države po svoji navadi v neki gradič, ki ga je na deželi blezo šest milj od mesta v last imela. Imela je tudi s seboj sinka, prav živiga in ljubeznjiviga fantiča, bilo mu je ime Janezek. Eniga dne gre mladenček spregledat se v sosednje kraje, in mlad dvajsetletin sluga z njim. Prek globoke stoječe vode gresta in ribice semtertje plavajoče ogledujeta. Fantek obstoji in smehljaje gleda, kako ribice po vodi gori in doli urno švigajo, in čedalje bližej pridši naglama z roko po njih plane; ali — oh! noga mu spodleti in mahoma se Janezek pod vodami skrrije. Njegova smert je bila gotova, ali previdnost božja je njega drago življenje v posebno svoje varstvo vzela in ga nevarnosti otela. Varh njegov, pogumen sluga skoči za njim, ga popade in srečno na suho privleče.

Ali veš ljubi bravec! kdo je ta fantek, ki je bil tako srečno kakor svoje dni Mojzes iz vode rešen in pri življenju ohranjen? — Naš sedajni cerkveni narviši poglavar, sveti oče papež Pij IX., ki na svetiga Petra stoli sedijo in imajo ključce nebeškiga kraljestva v svojih rokah. Njihov rešitelj ubog služavnik takrat gotovo ni vedil, za kako imenitno življenje se poganja, in koliko hvalo mu bo za njegovo serčnost cela katolska cerkev vedila. Takrat še slabo majhno dete je zdaj na nar viši stopnji časti, ki jo človek na zemlji doseči zamore: cel znan svet na njega gleda, na njegove besede pazi in od njega svoje duhovsko prerčenje pričakuje.

Joan Maria Mastai-Feretti iz prežlahtniga grofoviga rodu je bil rojen 13. Velikotravna 1792 v Sinigalji, terškim mestu papeževe države tik Jadranskiga morja. Perve leta svojiga detinstva je preživel v hiši svojih staršev, in ker je bil visokiga plemena, bogat, brihtue prebrisane glave, priljuden in omikan, je bil že kakor mladenč veliko obražtan in do posvetnih česti so mu vse pota široko odperete stale; kamor se bi bil obernal, povsod mu je sreča roko podajala. Od staršev je šel na učeliše v Volteri, kjer je šest let po šolah hodil, pridno bukve prebiral in z potrebnim nauki za prihodnost se soznail. V svojim dvajsetim letu si je vojaštvo izvolil in med častne stražnike papeža stopil; pa zlo rahliga života je vedno bolchal; zdravniki so rekli, de božjast ga bo tresti začela in so nad njegovim ozdravljenjem popolnoma obupali: zato so rajni papež Pij VII., ki se jim je blag mladenč prav v serce usmilil, svet mu dali, naj gre na božji pot k Materi božji v Loreto, in njo, ki je zdravje bolnikov, naj prosí zaupno za pomoč in ozdravo. Ubogal je njih svet in je bil skoz priprošnjo Marije Device popolnoma ozdravljen. V znamenje svoje hvaležnosti za toliko dobroto se je v duhovski stan namenil. Per Jezuitih se je bogoslovst-

va izučil; vsi učitelji so ga visoko cenili in ko je bil izurjen in je njih šole zapustil, mu je njih predstojnik v preroknim duhu rekel: „Ako jih previdnost božja v kak visok stan pripelja, naj Jezuitov pomnijo“.

Ko je mašnik postal, je prevzel skerb za ubožnico, ktero je na posvetnim blagu reven pa v keršanski ljubezni bogat rokodel, z imenam Joan Tata, za revne zapušene sirotike utemelil, naj bi se prav po keršansko redili. Ves je gorel od ljubezni do teh ubogih otročičev, neprenehama jih učil keršanske resnice in k dobrimu opominjal; svoj čas, svoje blago in svojo moč, vse je njim v dar pernesel. Per rokodelcih tedaj, kakor se lahko vidi, per bolnikih in sirotah so se zdajnji papež dobro storiti učili, in kar so se takrat naučili, zdaj na svetiga Petra stolu sedejoči napredujejo.

Pod rajnim papežem Pijem VII. je bil učen in pobožen duhoven z imenam Muci za apostolskiga namestnika v Amerikansko deželo Kili poslan in pomočnik njegov je bil naš Joan Mastai-Feretti. Neznana pot po širokim morji je bila polna težav in nevarnost, in kakor se bere, je le malo manjkalo, de se ni ladja z vsim vred potopila; ali ravno to naročilo mu je priložnost dalo, tudi nov svet Ameriko obiskati in z lastnimi očmi pogledati potrebe in pomanjkljivosti ondajnjih krajev in dežel.— Pa kakor se med nar boljši dela rada hudoba vtika, tako se je tudi tukaj godilo. Hudi prepiri so vstali med apostolskim poslancam in unkrainim deželskim poglavarjem in obedva sta bila primorana deželo zapustiti in nazaj v Rim veslati. Ko so papež Leo XII. slišali mnogotere težave in sitnosti, ktere sta poslanca prestala in kako serčno zlasti se je obnašal duhoven Mastai-Feretti, so ga za korarja in kmalo potem za predstojnika velike bolnišnice sv. Mihela izvolili. Težavna je bila nova služba in neizrečeno veliko opraviti je bilo, ni bilo pokoja ne po noči ne po dnevi, in zdaj ga je eden zdaj drugi potreboval; vender ljubezin do Boga in do bližnjiga mu je vse zopernosti polajšala. In ko so papež vidili njegove zaslužke za revne in bolne, njegovo duhovno gorečnost in njegovo lepo brezmadeževno vedenje, so ga 21. Velikotravna 1827 za škofa in višiga pastirja v Spoletu postavili, kjer si je s svojimi čednostimi ob kratkim toliko ljubezin in zaupanje svojih ovčic pridobil, de je šlo odborstvo škofije papeža Gregorja XVI. prosit, de bi jim ne vzeli ljubljeniga in dragiga nadškofa.

Ali njihova prošnja ni mogla uslišana biti; 17. Grudna 1832 so jih poklicali na škofov sedež v Imolo, kjer so bile vedne homatije in razpertje in so torej moža posebne modrosti in bistroumnosti potrebovali, in novi škof so tudi v resnici doveršili, kar se je od njih pričakovalo, bili so luč svoji

čredi in so jo varno po pravi stezi vladali. V obziru njih velikih zaslug so bili 23. Grudna 1839 za kardinala odločeni in prihodnje leto 14. Grudna v resnici povzdignjeni. Na vse kraje papeževih deržav se je razlegala hvala njihove brumnosti in umnosti in kader so 1846 po smerti papeža Gregorja XVI. kardinali v Rimu se sošli noviga papeža volit in med njimi tudi Imolski škof, je vse ljudstvo enoglasno vpilo: Ta so naš prihodnji papež, Bog jih nam bo gotovo dal. — Ino kmalo potem 14. Roznika so bili izvoljeni in so se imenovali Pij IX.

Bralo se je v dnevnih listih, de ko se je škofu dozdevalo, de večina glasov bo njih zadela, jih je omedleveca posilila; zgrudili so se in močno branili težkiga jarma; le na milo prošnjo kardinalov so se podvergli božji volji. — Niso tedaj iskali časti, njih poniznost jih je tako visoko dvignila.

Kako so blagiga serca, nam sledeči čerti obilno pričajo.

Neki Rimec, ki je v bliži papeževiga poslopja Kvirinala stanoval in ni družiga v svojim premoženji imel kakor en polomljen voz ino slabo kljuse, je še ob tega prišel. Tuge poln ne ve kam se obrniti, gre in gredé mu pade v glavo papežu svojo nesrečo potožiti in za eniga starih povegranih konj iz papeževih hlevov prositi. Sreča ga iše, na stopnicah pride v okom tajniku svetiga Očeta, kteri ga prijazno sprejme in mu obljabi, de hoče namest njega prositi. Ino papež zvediti od njegove revšine so radi dovolili v njegovo prošnjo in mu eniga konja in poverh še 40 tolarjev za pripravo potrebniga orodja dati velijo. Tolike milosti se sromak ni nadjal. Od veselja kljuse zgrabi, se na njega verže, in po ulicah gori in doli ropoče, dnarje v rokah deržaje vriska in vpije: Živio Pij IX.! živio Pij IX.!

(Konec sledi)

Zgodbe katolske cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

V v o d.

1. Pomen cerkve, prave in neprave cerkve.

Človek je po besedi s. Avgušтина za Boga stvarjen. In ni mu le po samim na zemlji Bogu služiti, potem pa v nebesih vekomej z Bogam živeti; temuè ves človeški rod naj bi bil v tem času ena družina božja na zemlji, in potem v večnosti eno zveličano kardelo z angeli vred v nebesih. Desiravno je pa že precej v začetku po zavidnosti Satanovi greh vmes stopil, in človeka od Boga ločil, vonder Bog po svoji milosti Adamoviga rodu ni hotel zavreči ali v nič pustiti, temuè ga je sklenil po Odrešeniku v novo sebi prijetno ljudstvo preroditi. In od zdaj je vera, to je zapopadik resnic nebeških in postav božjih z vsimi pomočki zveli-

čanja, tista vez, ktera človeštvo z Bogam združi in soedini. Zbor pa ali družtvo vsih vernikov pod duhovnimi poglavarji od Boga postavljenimi, ktere vse ena resnica in eni pomočki zveličanja v eno sklepajo, se imenuje cerkev.

Odrešenik ni precej prišel na svet, in vera ni bila že v začetku popolnoma razodeta; zatorej se v starih časih tudi cerkev ne kaže v popolni podobi. Nar pred je bila vera le per posameznih družinah očakov. Pozneje je prišla k celimu ljudstvu, to je k Izraelcam, desiravno drugi narodi od Boga niso bili čisto v nemar pušeni. V poslednje še le, ko je Jezus Kristus, naš Zveličar, popolno postavo na svet prinesel, in naše odrešenje na križi dopolnil, ima vera lastina vsih krajev, vsih časov in vsih narodov postati. Ravno tako se je tudi cerkev še le po Kristusu v popolni, lepi podobi pokazala, ker je on kakor plemenita veja v stari Adamov zarod vcepljen človeštvu pravico božjih otrok pridobil, in imajo vsi narodi v eno božje kraljestvo kakor udje eniga telesa zbrani biti. Ta cerkev, ker je ravno po Kristusu vstavljena, se imenuje Kristusova ali kersanska, in ker je za vse čase, za vse kraje in za vse ljudi, tudi vesoljna ali katolska cerkev. Ona ima eniga poglavarja, Rimskiga papeža, in en nauk in ene zakramente po Kristusu. Le v njej je zveličanje najti, ona je edina prava.

Razločimo sicer v tem edinim družtvu Kristusovih vernikov po raznih stranah in krajih posebej izhodnjo, iztočno ali greško cerkev v zjutrejnjih, in zahodnjo ali latinsko cerkev v večernih stranah; in še posebej imenujemo francozko, špansko, afrikansko cerkev po posebnih narodih ali deželah, brez de bi si pa s tem katolsko cerkev razdeljeno mislili. — Dalje pa so se v raznih časih mnoge družtva od katolske cerkve popolnoma ločile; in sicer nektere le, kar edinnost poglavarstva in notrejnje vredbe zadene; druge pa tudi, kar edinnost nauka tiče. Katolska cerkev jih je nekaj sama odločila od svojiga telesa kakor bolne ude, de bi tudi zdravih udov ne okužili; nekaj pa tiste družtva same nočejo v edinosti katolske cerkve biti; vsako teh družtev se pa samo vonder pravo cerkev misli, desiravno prave cerkve ni nobene razun katolske. Tiste, kteri so od katolske cerkve ločeni le zastran edinosti vladarstva in notrejnjih naprav, imenujemo ločence ali nesoeedinjence; taki so ločeni ali nesoeedinjeni Greki (Staroverci) in Armenci. Tisti pa, kteri so edini nauk katolske cerkve zavergli, in krive nauke sprejeli, imenujemo krivoverce: taki so Luterani, Kalvinci in zdaj Rongeanci. — Še pa je veliko narodov ali družtev, ki so čisto zunaj Kristusove vere; take večasih sploh imenujemo neverce ali never-

nike. Je pa vonder razločiti med njimi. Ali se derže le Mojzesove postave, in Odrešenika še čakajo; to so Judje. Ali spoznajo sicer eniga Boga, zraven pa se derže Mahometovih zmot; to so Turki, in sploh Mahometanci. Ali imajo eniga ali več izmišljenih bogov le po svojim praznim in napačnim mnenji, molijo še tudi kake stvari ali podobe; to so malikovavci neznabogi, neverniki posebno (ajdje, pagani). — Takih pa, kateri bi celo nič od kaciga, kakoršniga si bodi Boga ne vedili ali vediti ne hotli, tedej zgol brezbožniki bili, v resnici ni lahko najti; v djanji vonder jih ni celo malo takih, kateri kakor brez Boga živé.

2. Zapopadik cerkvenih zgodob.

Cerkev Kristusova se je iz maliga začela, podobna zenofovimu zernu, in časama je izrastla v drevo, ki s svojimi vejami zemljo pokriva. Časama je tudi njena sveta vera, kakor kvas testo, človeštvo prevzela, ga zboljšala, z božjim duham navdala. V vsim tem je cerkev imela dosti se vojskovati, mnoge zoperstave premagati; in ako je ravno daleč razširjena, še ji ostaja dosti človeških otrok vkupej zbrati, preden bo en pastir in en hlev. In letó vse, namreč začetik cerkve Kristusove, njeno rast po zemlji, njeno mnogotero vojskovanje, njene notrejne naprave, njeni stan v raznih časih, in njeno razširjanje do zdajnjih dni razlagujejo cerkvene zgodbe. Z drugo besedo bi se te zgodbe tudi znale imenovati zgodbe kraljestva božjiga na zemlji.

Kar imenujemo zgodbe svetiga pisma, je prav za prav en del zgodob kersanske cerkve ali božjiga kraljestva na zemlji. Zgodbe s. pisma stare zaveze namreč s tem, ko pripovedujejo pripravlanje na prihod obljubljeniga Odrešenika, ravno tudi oznanujejo pripravlanje na eno sveto katoliško cerkev. Zgodbe s. pisma nove zaveze pa, ker govoré od del Jezusa Kristusa in njegovih Apostelnov, ravno v tem popisujejo tudi začetik cerkve božje. Zgodbe katoliške cerkve torej od zgodob s. pisma začenejo, in na to podlogo dalje snujejo, kar se je z vero našiga Gospoda Jezusa Kristusa na zemlji godilo. Po kratkim pregledu časov pred Kristusam se v cerkvenih zgodbah popisuje djanje tega našiga Zveličarja cerkev postaviti, potem delo in trud njegovih Apostelnov jo med Judmi in neverniki utrditi. Dalje je govorjenje od perve zmage cerkve božje éez terdovratno Judovstvo, in zopet éez nespametno neverstvo; potlej od ustavljanja zoper razne krivovere in zlasti zoper silotno novo vero, ki je hotla v jutrejnjih stranah vse kristijanstvo zatreči, in per vsim tem od mnogih zgub, ki jih je cerkev terpela. Pride potem beseda, kako je Jezusova vera do popred divjih narodov došla, jih vse

prestvarila, in s svojim duham navdala, v tem pa se dosti imela vojskovati s pohujšanjem svetá. Bližej novim časam se zopet razlaguje vojska z novo krivovero, ki se je lažnjivo ustila, de hoče napake katoliške cerkve popraviti (reformirati), odstop ne maliga števila vernikov, nasprot pa oznanovanje katoliške vere v popred neznanih delih zemlje. In v zadnjih časih se pokaže vzdigvanje nekakošniga noviga neverstva z mnogo prekucijo narodov, ki božji cerkvi pokončanje žuga, brez de bi vonder zoper njo zmoči v stanu bilo. — Med vsim tem se dalje iz cerkvenih zgodob kaže, kako je bilo notrejne zidanje katoliške cerkve vedno na skalo s. Petra in na skalo družih Apostelnov in njih namestnikov vstavljeno, in zraven raznim razmeram časov dostojno; kako je bil Kristusov nauk vsaki čas skerbno ohranjen in po potrebah jasnej razlagovan; kako se je verno ljudstvo vselej v navadah in opravih božje službe posvečevalo, in svojo pobožnost razodevalo; kakošne postave in posebne naprave so bile v raznih vekih vpeljane, v udih svete cerkve resnično svetost obuditi, ohraniti ali zopet ponoviti. — Skozi cele cerkvene zgodbe se vleče nepretergana versta naslednikov s. Petra. Rimskih papežev, in posebej se tukej na znanje dajo goreči oznanovavci s. evangelija, tam skerbni pastirji kersanskih éed, tam stanovitni marterniki za sveto vero tam razsvitljeni učeaiki božjih resnic, tam zvesti skazovavci in modri napeljevavci pobožniga življenja. — Obsirin in važin zapopadik je to!

3. Prid, ki se izhaja iz znanja cerkvenih zgodob.

Ze samo ne sebi mora vsaciga kristjana, kateri svojo cerkev ljubi, močno razveseliti, kadar več izvé, kako se je z njo v raznih časih godilo: njegov duh se povzdigne, in zdaj še le bolj éuti, kakošniga kraljestva, kakošniga svetiga društva de je deležnik. Kakor iz zgodob s. pisma, tako se mu dalje iz zgodob s. cerkve svitlo kaže, de je Bog gospodar svetá, de on kakor dober oče le zveličanje človeških otrok želi in oskerbljuje. Posebej pa sleherniga v veri močno poterditi mora, ako svitljeje sprevidi, kako se je kersanska cerkev per toliki zoperstavi v začetku tako naglo razširila, koliko stanovitnih prič vere je v sredi preganjanja štela, kako se je v tolikim vojskovanju vonder terdno ohranila, koliko neizmerjena množica ubozih Adamovih otrok je v nji svoje zveličanje iskala in našla. Mnoge temote se razjasnijo, raznim dvomam se pot zapre, kadar se globokeje spozna, kako se je resnica v sveti cerkvi skozi nepopačena ohranila, in kako je bila v zborih duhovnih pastirjev, in v govorih in spisih svetih učnikov svitlo razkladana. Tudi želo zasmehovavcov Kristusoviga nauka ne bo vernika tako kmalo ra-

nilo, ne zvijača krivovercev ga tako naglo premočila, ako se iz zgodbe katolske cerkve uči, kako so se vsake čase taki hudobni preroki, taki lažnjivi Kristusi vzdigovali in kakošni sramotin konec so našli. To je posebno važna reč v zdajnjih časih, kjer mora katolčan memo kdaj vse drugač od resnice svoje svete vera prepričan biti, de ne bo po goljufnih besedah zmoten, in po hudobnih naukih zapeljan. — Res de se v cerkvenih zgodbah večkrat tudi takošni žalostni časi najdejo, de bi kdo skorej nad resnico in pravico obupal; ali ravno to, kako je bila cerkev iz take zadrege zopet rešena, in se je še v lepši podobi potem pokazala, mora maloverniga bolj obilno poterediti; ravno to ga mora tudi v zdajnjih čudnih prekucijah še po koncu ohraniti, in upanje na novo zmago cerkve v njem stanovitno obderžati. — Mnoge spremembe v cerkvi in njenih napravah per vsi stanovitnosti verskih resnic morajo kristjana tudi učiti razločik med bistevnimi in nebistevnimi rečmi; de se ne bo spodtikval, ako se v cerkvi po potrebah časov kaka postava spreoberne, ali kaka naprava prenaredi.

Razun poterjenja v svoji veri pa kristjan v cerkvenih zgodbah tudi najde velik o podbujenja k svetimu življenju. Življenje Svetnikov po samim popisovano res veliko lepih zgledov na svetlo daje; vonder veliko veči moč mora imeti razlagovanje, v katerim kakor v eni podobi, kakor v enim pogledu verniku pred oči stopijo zvesti božji služabniki vsih časov, vsih narodov, vsaciga spola, vsake starosti v neločeni zvezi, v nepretergani versti, kakor eno kardelo božjih otrok. Precej v začetku častiti zbor aposteljnov, polnih goreče in neutrudene ljubezni do Kristusa, kteriga ime so po vsim svetu nesli, sleherniga vnema, zvest ud cerkve na nje zidanemu biti. Precej za njimi in še za njimi rudečesvetla množica marternikov, ki jih terpljenje neusmiljeno in smert polna bolečine ni od Jezusove vere ločila, vsaciga perganja za vero in svetost vse voljno preterpeti. Dalje vmes belobliščiči kolobar čistih devic, ki so posvetne zaveze, premoženje, celo življenje dale za nebeskiga ženina, kako silno vse opominja, čisto in neomadeževano živeti.

In zopet tukej svet modrih cerkvenih učencov, tam množica od svetā ločenih pušavnikov, tam trume pobožnih minihov vabi si za nebesko učenost prizadevati in v Boga vse misli obrniti. In ko ena doba cerkvenih zgodbe mine, že zopet druga pri-nese verste svojih aposteljnov, marternikov, devic, učencov, in sploh svetih duš v samotah in v sredi svetā. Vidi se, kako vsih misli in želje so v en kraj oberujene, vsih prizadevanje je v en konec namenjeno. — Cerkevne zgodbe povedo sicer tudi od krivih učencov, od zatajevavcov vere, od za-

tiravcov cerkve, in preganjavcov resnice, od terdovratnih nespokornikov, od pohujševavcov in zapeljivcov, od mnogih in raznih hudobnežev; zakaj na njivi cerkve je sovražnik tudi luliko sejati se prederznil. Ali ravno to, de se dobro hudimu, luč temi nasprot pokaže, dene resnico in pravico toliko bolj na svetlo; in ravno strahovitni zgledi nevere in hudobije oznanujejo njemu, ki v veri in svetosti omaguje, v kakošno brezno zna pasti, ako se ob času ne verne. — Zgodbe, in zlasti svete, cerkevne zgodbe veliko učē!

4. Razni pisateli cerkvenih zgodbe.

Ne pride iz vsaciga vira ali studenca čista in zdrava voda; to velja tudi od razlagovanja zgodbe katolske cerkve. Krivoverci in hudobneži so marsikej v teh zgodbah že nekđaj lažnjivo pripovedovali, in ravno tako še zdajnje dni resnico tega, kar se je v pravi cerkvi godilo, popačiti ali otemniti išejo. Zatorej ni vsakimu duhu verjeti; koliko je bilo postavim v letu 1848 le od miliga papeža Pija IX. lažnjivo govorjeno! Najde se pa že obilno pripomočkov od preteklih in pričijočih časov, po kterih se resnica v cerkvenih zgodbah izvediti zamore.

Ni tukej mesto, na tanko vse to razkladati, kar v cerkvenih rečeh učenim je v potrebo ali prid. Le toliko je povedati, de katolska cerkev je imela vsaki čas može pobožne in učene, kteri so zvesto popisali, kar se je v nji spomina vredniga zgodilo. Od perviga vstavljenja cerkve nam pripovedujejo bukve Jezusovih aposteljnov in učencov. Dalje se najde veliko v djanji marternikov, v sklepah cerkvenih zborov, v bukvah cerkvenih učencov. So pa tudi kmalo posebni pisateli kviško stopili, kteri so zgodbe svete cerkve vkupej zbirali in popisovali; kakor oče ali začetnik cerkevne zgodovšine se imenuje Evzebi, Cezarejski nadškof v četertim stoletji; povedati se sme tudi od Rufina, Őglejskiga mašnika. Pozneje zgodbe svete cerkve v jutrejnjih stranah popisujejo nekteri greški pisateli, v večernih deželah pa za s. Gregorjem, Turonskim škofam, mnogi učeni škofje, minih in drugi možje; Slovenskim narodam je pomniti Rusovskiga minih Nestorja. V bolj novih časih je pred drugimi imenitni Baroni, Rimski kardinal, ki se je celih trideset let v preiskovanji in spisovanji cerkvenih zgodbe trudil; za njim je prišlo mnogo število drugih pisatelev cerkevne zgodovšine na Italijskim, Francozkim in zadnje tudi na Nemškim, kterih versta seže do današnjih časov, in kterih bukve več ali manj obsežjo, so sploh bolj za učene, nektele pa tudi za neučeno ljudstvo. Iz med teh pisatelev cerkvenih zgodbe nar bolj slovē na Francozkim Fleri (Fleury) in na Nemškim grof Stolberg. (Dalje sledi.)

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

5. Dalmacia (kraljestvo).

V ti deželi prebiva do 350.000 ljudi, kateri so veči del Slavjani, hercegovinskiga narečja, namreč 300.000; Lahov ali Italianov bolj ob morju in po mestih je blizo 40.000. Nemci so redki, ob krajih Verlika in Sign je nekaj Ciganov, in v Dubrovniku stanujejo tudi nekteri Bozniški kupci. V verskih zadevah je tu latinskih katolčanov 315.270; gerških katolčanov 200; Starovercov 78.000; Protestantov (ptujih) 50; Judov, ki so mlajši unih, ki so bili v l. 1502 iz španskiga pregnani, je 500. Oni še današnji dan špansko govoré.

Katolčani imajo v Dalmaciji 1 veliko škofijo v poglavitnim mestu Zadru (Zara). V tim mestu je do 8000 ljudi, večdel italianskiga jezika; med cerkvami tu so nar imenitniši škofijska in cerkev sv. Simeona. Veliki Zadranski škof je zdaj gosp. Jožef Godeasi, rojen v l. 1788 v Medeji na Goriškim. V stolnim kapitelnu tu so: 1 veliki diakon, veliki duhoven, primiceri, stolni tehant in 3 korarji. — V l. 1490 je bil grozoviten turški sultan Bajacet II. to mesto v last vzél, vendar so bili Benečani kmalo potlej Turke odgnali. V zdaj revnim, tergu Biograd (Zara vecchia), ki je bil pa enkrat slavno mesto, so Hervaški kralji več let stanovali. — Dalje imajo katoliški Dalmatinci še 5 družih škofij, in seer v mestih: a) Split (Spalatro). Tukej stanuje do 8200 ljudi, škofijska cerkev sv. Doima je osmooglata, vsaka stran je 25 čevljev dolga in do strehe 63, do verha strehe 85 čevljev visoka. Ta cerkev je bila nekđaj tempel malika Jupitra. V stolnim kapitelnu tu so 1 generalvikar, 1 veliki diakon, 1 veliki duhoven, primiceri in 2 korarja. Grozoviten trinog kristjanov cesar Dioklecijan je v l. 313 tukaj umerl. Poln grizenja vesti nad toliko prelite nedolžne kervi je bil on v l. 305 cesarsko krono popustil, in se tu, kjer je tistikrat mesto Salona bilo, vsedel. — b) Sibenik (Sebeniko), kjer je do 5140 ljudi. Sedajnji škof tu je gosp. Alojz Pini rojen v l. 1786 v ravno tim mestu. Stolna cerkev v Sebeniku je nar lepši na Dalmatinskim: v kapitelnu so 1 veliki diakon, 1 veliki duhoven, primiceri in 6 korarjev. Tudi staroverških Dalmatincev škof ima svoj sedež v Sebeniku. — c) Dubrovnik (Ragusa). Škof tu je gosp. Tomaž Jelderlinič, nekđaj profesor Verne v Gorici, potlej poglavarski svetvavec v Benedkah. V stolnim kapitelnu tu so: 1 veliki duhoven, primiceri in 2 korarja. To mesto ima čez 5000 ljudi. Stolna cerkev in cerkev sv. Blaža ste nar lepši. V nekđaj-

njim klostru Jezuitov je zdaj vojaški špital. Do leta 1805 je bil Dobrovnik sam svoja republika, velikokrat strašijo potresi ta kraj. — d) Kottor (Kattaro), to je nar spodniši avstrianska škofija, katero zdaj škof Štefan Pavlovič-Lucič, rojen v l. 1790, vlada. V stolnim kapitelnu so 1 veliki diakon, 1 veliki duhoven in 5 korarjev. V celim Kottoru ne prebiva čez 2100 ljudi, ki se nar bolj od kupčije z bližnjimi Černogorci (Montenegrini) živé. — e) Far (Lesina, nekđaj Pharos), Brac (Braća) in Viš (Lissa). Ta škofija obseže dalmatinske otoke tih imen. Škof, zdaj Filip Bordini, rojen v 1771, ima svoj sedež v Faru, majhnim mestu z 165 hiš na otoku ravno tiga imena. Stolni kapitel tu obstoji iz 1 generalvikarja, velikiga duhovna, penitenciarja in 3 korarjev. Dalmatinska dežela je prav meču podobna; vozka na širjavi, seže ona na dolgim od Likanske granice noter do turna Boskovič per Turški Albanii, in ima na desni strani adriško morje ki je tukaj polno otokov in skal, na levi pa turško deželo Hercegovino za mejé. Ona je polna gora in gričev, kateri so večdel goli kakor Kras, še po dolinah je veliko skalovja; pomanjkanje vode za piti in suša so tu navadne nadloge. Za tiga volja so perdelki bolj pičli. — Dalmatince, ki po gorah Zadraške in Splitske kresije prebivajo, sploh Morlake imenujejo; ti so Serbljani in Bozniaki, ki so se v 14. stoletju kakor pastirji sem vselili. Vsih bo do 80.000, katerih 70.000 se katoliške in 10.000 gerške vere (odcepljenih Grekov ali Starovercov) derži. Dalmatinci so terdne nature, bolj velike ko majhne postave, urni in zmerni v jedi. Njih nar ljubši opravik je mornarija ali vožnja po morju. Kakor sosedje Turkov so jim v nosi zlo podobni, so sečno v Imoških, Vergoraških in Kottorskih straneh. V pasu visi Dalmatinceu dolg nož, Morlaki imajo verh tiga še pistole z smodnikam in svinecam (municijon) vedno per sebi. Nikjer v Avstrii niso ubijave tako pogostne kakor v Dalmaciji, nar bolj so zavoljo tiga in zavoljo sirovosti preupiti Krivosčiani, neki neotesani hribovci v Kottorski kresii.

V Dalmacio so bili že Aposteljni seme sv. keršanske vere pernesli, de je bil sv. Doim ali Donn, kateriga nestrohljivo truplo v Splitu počiva, od njih za škofa v Saloni postavljen, je pobožna in zlo verjetna povest. Sv. Hieronim, rojen v l. 340 v Zdrenju (Stridon), je bil Dalmatine. (Parce mihi Domine, quia Dalmata sum). V l. 575 so na Dalmatinsko pergromeli ajdovski Slavjani z požiganjem in ropanjem. Njih kneza Porga so rimski misijonarji kerstili v l. 670 in po tiga zgledu je tudi ljudstvo h keršanstvu perstopilo. Njih vojvodi ali župani so se zdaj kralje imenovali, katerih nar močeniši je bil Krešimir Peter v l. 1050. Ali odslej so se Benečani in Ogri za Dalmacio terkali,

v imenu Ogerskih kraljev je Hervaški ban v 12. stoletji tudi čez Dalmacio gospodaril. Benečani so seer na zadnje to deželo v last dobili, to de od l. 1419—1718 so Turki po Dalmatinskim velikokrat razsajali, in če je bil tudi večkrat mir storjen, — ošabni, dnarja in kervizeljni paši v Hercegovini so dostikrat ko roparji na Dalmatince planili in ti jim njih grozovitosti tudi niso perzanašali, kadar so najdlji priliko za maševanje. V l. 1796 so Francozi Benečansko derzavo razsuli, in Benedke in Dalmacia kakor tudi spodnji del Istrije ste bile padle pod Avstriane do l. 1805. Od tiga leta do l. 1814 so imeli Dalmatinsko Francozi. Veliki Dunajski shod evropejskih vladarjev v l. 1814—15 je na zadnje to ubogo deželo in Benečansko dal Avstrii namest bogatiga in lepiga katolskiga Nizkozemljija in namesto Breizgave, Ortenave, Friktala itd. Kakor se vidi, ne posebno koristna menja, ako so se ravno Avstriani nar bolj z Francozi vojskovali.

(Dalje sledi.)

Slava Videmske fare.

V zdajnjih časih se sliši in vidi, de pri nekterih ljudeh katolska vera peša in se zgubljuje, in se malokdo vneto za čast božjo in vero prizadeva: vonder se mora spoznati de pri Slovincih je še nar terdniši prizadevanje za božjo čast in katolsko vero, kar se očitno vidi na štajerskim in Krajnskim, ker v mnogih farah in krajih si farmani prizadevajo svoje cerkve, z lepimi altarji, in turne z dragimi in težkimi zvonovi vlišpati, in z tem čast božjo poviksati.

Ravno to so tudi storili Videmski farmani na spodnjim štajerskim, ker so letas 1848 toljko skupaj denarjev zložili, de so si dali veliki zvon z 18 centi in 40 funti, in mali zvon z 5 centi 31 funti v Ljubljani vltiti, ktera sta 1800 goldinarjev srebra veljala, in kar je voznja znesla, kar so rokodelci tesarji, kovač in drugi pomagaci potrebovali, bi skorej vse vkupaj okoli 2000 goldinarjev zneslo.

Pri vsim tim si je Videmska fara, ktera samo 1428 duš šteje — veliko prizadjala, de je toljko skupaj, razen ene male šume, ki jo še ima zvonarju plačati, zložila: zato se pa tudi zdaj veseli, ki sliši svoje nove zvonove, z enim starim, ki 9 centov ima, tako soglasno peti. To zvonenje jih vnemaje k božji službi vabi, jih v veri povzdiguje, jim upanje dela, de jim bo Bog zato časno in večno povernil, in v ljubezni božji bolj gorijo, ker jim beseda božja pri takim zvonjenji bolj v serea sega.

Slava naj bo taki fari, ktera si toljko za čast božjo in katolsko vero, posebno v zdajnjih zmotah, prizadeva.

Slava pa tudi V. g. tehantu in fajmoštru Videmske fare, ki niso samo farmanov nagovorili, de so nove zvonove omislili, ampak so tudi sami en lep dar za božjo čast priložili, desiravno so letas svoje desetinske prihodke zgubili. Veliki zvon ima ta napis:

„Potolazi nepokojni čas o Bog! klice mojiga petja glas“.

Mislím, de je nadpis za letašnje leto dobro izvoljen.

Še to imam povedati, de so novi zvonovi zadnje nedelo po binkoštih, to je 26. Listopada, srečno od pametniga rokodelca Ogrinca, z perpomocjo drugih v turn povsdigneni bili, in potem smo slovesno božjo službo z strelanjem in zvonjenjem obhajali.

O. T.

Cerkvene novice.

V Švajcu so veliki zbori kantonov, kteri se v Lozansko in Genevsko škofijo štejejo, sklep poterdili, po kterim se škof Marilej odstavljen obsodi, in volitev noviga škofa odloči. Kako se v zadnje deželski gospodje ključev polastiti hočejo, ktere je Kristus le svoji cerkvi izročil! škof Marilej bo zdaj iz svoje ječe izpušen, in se hoče na Francozko podati. — V Berni so se že vzdignili, klošter Ursulinare v Bruntrutu preč pripraviti, tako bo blezo tudi za druge kloštre nevarnost.

Papež Pij IX. se še znajdejo v Gaeti, in nič se ne ve, kdaj de se bodo spet v Rim nazaj podali. Rimljani svojo zapušenost že prav v živo čutijo: revšina bo nastala per njih strašna, ker ptujci, ki so posebno po zimi tje zahajali in veliko dnarjev v mestu pustili, letas zavoljo nevarnosti nepokoja in punta ne pridejo. Zlo pa v Gaeto derejo, kjer zavoljo preobilnosti gostov že skorej prostora najti ni.

Prečastiti škofje Primorsko-Krajnske Metropolije so 17. Grudna 1848 nov razglas zavoljo vravnave cerkvenih zadev deržavnimu zboru v Kromeriž poslali.

Misijonske novice.

Iz Marselja na Francozkim je šlo 17. Kozoperska tri in dvajset misijonarjev v Novi Orlean na Amerikansko: Avstrianska barka z imenam Tonka, in s poglavarjem Milanovičem jih je peljala.

Iz Londna na Angleškim je šlo 15. Kimovca pet mašnikov iz misijonskiga semeniša v Singapor v izhodnjo Indijo, in pred kratkim je spet osemnajst duhovnov iz družtva s. Duha v razne misijone slo.

Popravek.

V »Slov. cerkv. časopisu« Nr. 27 od 30. Grudna 1848 stran 213 v 7. versti od spodej gori namest: Letas so trije od njih v Šmartnu per Litii se h katolski veri spreobrnili, ena pa je od katolske k luterski veri prestopila. beri: »Letas so trije od njih (t. j. Luteranov in Kalvinev), namreč 1 v Zužemberku, 1 v Šmartnu per Litii in 1 per D. M. v Polji h katolski veri se spreobrnili: ena pa je od katolske k luterski veri prestopila«. — Str. 215, verst. 12 od spodej gori, in verst. 6 od zgorej doli beri: Italijani namest Halijani, in verst. 7 od spodej gori Aulps namesti Aulup.